

KAKŠNE
SO VAŠE
PRAVICE?

INFORMACIJE
ZA
SEKSUALNE
DELAVKE-CE

PROSTITUCIJA
V SLOVENIJI

Kakšne so
vaše pravice?
Informacije
za seksualne
delavke_ce

Kaj so človekove pravice?

Človekove pravice so pravice, ki jih imamo vsi, na podlagi svoje človečnosti, ne glede na to, katerega spola smo, kakšne spolne usmerjenosti, narodnosti, vere in ne glede na to, s čim se ukvarjamo. Človekove pravice postavljajo standarde ravnanja v državi. Državni organi ne smejo neposredno kršiti zakonov, ampak je njihova dolžnost zaščita posameznih oseb pred kršitvami, ki jih izvajajo drugi ljudje. Svoboda pred diskriminacijo je temeljna človekova pravica.

Pravice običajno delimo na državljanske in politične ter ekonomske, socialne in kulturne.

- ▶ Primeri državljskih in političnih pravic: svoboda pred mučenjem in drugimi oblikami nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, svoboda pred suženjstvom, pravica do svobode in varnosti, pravica do poštenega sojenja, pravica do pritožbe, pravica do zasebnega in družinskega življenja, svoboda mišljenja, svoboda združevanja in svoboda zbiranja.
- ▶ Primeri ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic: pravica do dela, pravica do izobraževanja,

pravica do zdravja, pravica do socialne varnosti in pravica do dostojnega bivališča.

Človekove pravice so zagotovljene z mednarodnimi sporazumi, ki vzpostavljajo organe za nadzor nad tem, kako države ščitijo pravice. Na te organe se lahko obrnete, ko izčrpate razpoložljive pravne možnosti v Sloveniji.

Pomembni dokumenti: Konvencija ZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah, Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Kaj so človekove pravice seksualnih delavk_cev¹?

Osebe, ki se ukvarjajo s prostitucijo, imajo vse temeljne človekove pravice, ki so zagotovljene v mednarodnih pogodbah, kot vsi drugi ljudje. Pravice seksualnih delavk_cev so pogosto kršene. V zadnjih desetletjih je v odziv na kršitve nastalo več organizacij, iniciativ idr., ki v različnih državah na različnih koncih sveta delujejo za zaščito pravic, opozarjajo na kršitve in spodbujajo k udejanjanju ukrepov, ki so jih države sprejele na področju zaščite človekovih pravic seksualnih delavk_cev.

Prvi konkretni korak gibanja za pravice seksualnih delavk_cev je bil svetovni kongres (World Whores' Congress), ki je potekal v Amsterdamu leta 1985 in v okviru katerega je nastala Svetovna listina o pravicah

1 Termin seksualno delo je prva uporabila seksualna delavka, aktivistka za pravice seksualnih delavk_cev Carol Leigh konec 1970-tih let, da bi kritično naslovila stigmatizacijo oseb, ki delujejo v prostituciji. Termin so prevzele številne organizacije in iniciative seksualnih delavk_cev po svetu, in ga v tem besedilu prevzemamo, ko govorimo o pravicah in organizacijah, ki si prizadevajo za njihovo zaščito.

prostitutk (World Charter for Prostitutes' Rights). Takrat je bil ustanovljen tudi Mednarodni odbor za pravice prostitutk (International Committee for Prostitutes' Rights).

Listina zahteva dekriminalizacijo vseh vidikov prostovoljne prostitucije odraslih, kriminalizacijo vseh oblik nasilja in prisile, nadzora dejavnosti tretjih oseb na način, ki ščiti avtonomijo in fizično, psihično in spolno nedotakljivost oseb, ki se ukvarjajo s prostitucijo, in izboljšanje delovnih pogojev ter varstvo človekovih pravic. Listina je dostopna na: http://www.walnet.org/csis/groups/icpr_charter.html.

Seksualne delavke_ci in njihovi podporniki iz 28 evropskih držav so leta 2005 na evropski konferenci o seksualnem delu, človekovih pravicah, delu in migracijah izdali Manifest seksualnih delavk_cev v Evropi (Sex Workers in Europe Manifesto) in Deklaracijo o pravicah seksualnih delavk_cev v Evropi (The Declaration of the Rights of Sex Workers in Europe). Na konferenci je bil ustanovljen Mednarodni odbor za pravice seksualnih delavk_cev v Evropi (International Committee for the Rights of Sex Workers in Europe – ICRSE).

Manifest opredeljuje prostitucijo kot delo, opozarja na potrebo po dekriminizaciji vseh vidikov prostovoljne prostitucije odraslih, na potrebo po odpravi diskriminacije, stigmatizacije in nasilja, izboljšanje delovnih pogojev in dostopnosti do zdravstvenih storitev. Dostopen je na (tudi v slovenščini):

<http://www.sexworkeurope.org/resources/sex-workers-europe-manifesto>.

Deklaracija opredeljuje najpomembnejše človekove pravice, zagotovljene z mednarodnimi pogodbami in z upoštevanjem konkretnih ukrepov, ki jih morajo države sprejeti za zaščito in zagotavljanje pravic osebam, ki se ukvarjajo s prostitucijo. Problemizira prakse, kot so zloraba položaja s strani policije, nečinkoviti pregon nasilja, obvezni zdravstveni pregledi, kriminalizacija partnerjev in otrok, omejitve starševske pravice, trgovanje z ljudmi in izkoriščanje, omejitve pravice do združevanja.

Dostopna je na:

<http://www.sexworkeurope.org/resources/declaration-rights-sex-workers-europe>.

Kaj to pomeni za vas?

Prostitucija je v Sloveniji dekriminalizirana od leta 2003, kar pomeni, da ni več obravnavana kot kaznivo dejanje. Kot grožnja javnemu redu in miru pa ostaja prepovedana na javnih mestih. Z Zakonom o varstvu javnega reda in miru se z denarno kaznijo kaznuje »nedostojno vedenje« na javnem mestu, tj. »kdor na vsiljiv način ponuja spolne usluge« (7. člen ZJRM, Ur. l. RS, št. 70/06). Organiziranje prostitucije ni kaznivo, se pa po veljavnem Kazenskem zakoniku z zaporno kaznijo kaznuje »zloraba prostitucije«, tj. »kdor zaradi izkoriščanja sodeluje pri prostituciji druge osebe ali kdor s silo, grožnjo ali preslepitvijo navede, pridobi ali spodbudi drugo osebo k prostituciji« (175. člen KZ, Ur. l. RS št. 95/04 – uradno prečiščeno besedilo in 55/08 – KZ-1). Uporaba storitev prostitucije ni kazniva, razen v primerih, ko oseba ve, da uporablja storitve žrtve trgovanja z ljudmi; v teh primerih se stranki izreče zaporna in denarna kazen (113. člen KZ).

Osebe, ki delujete v prostituciji, imate določene pravice, ki jih morajo spoštovati vsi državni organi, vključno s policijo, sodstvom in socialnimi službami.

POLICIJA nad vami ne sme vršiti nobenega nasilja (fizičnega, spolnega ali čustvenega), ne sme vas omalovaževati, žaliti ali izsiljevati. Vaše prijave nasilništva, groženj, izsiljevanja in drugih kaznivih dejanj, katerih žrtev ste bili, morajo obravnavati resno in na enak način, kot obravnavajo druge prijave. O postopku vas morajo na vašo zahtevo obvestiti in vam povedati, ali so prijavo podali na tožilstvo ali ne. Če se v postopku pred policijo znajdete kot obdolženec_ka, imate že v tem postopku pravico do odvetnika. Policija vam mora omogočiti, da ga kontaktirate.

TOŽILSTVO, na katerega lahko podate direktno kazensko prijavo zaradi kaznivih dejanj, katerih žrtev ste bili (ni potrebno, da prijavo podate najprej na policijo), mora vaše kazenske prijave prav tako obravnavati resno. O kazenski ovadbi morajo odločiti. Če jo zavržejo, morajo o tem izdati sklep.

SODNI POSTOPKI IN POSTOPKI ZARADI PREKRŠKA:

Prostitucija v Sloveniji ni kaznivo dejanje. Če se znajdete v postopkih zaradi očitanih drugih kaznivih dejanj, v katere ste vključeni kot obdolženec_ka, morajo ti biti pošteni. Predpostavlja se, da ste nedolžni, dokler krivda ni dokazana. Na prvi obravnavi imate pravico vedeti, česa ste obtoženi in kateri

dokazi vas obremenjujejo. Imate pravico do odvetnika (zagovornika), ki si ga lahko najamete sami, če pa si ga ne morete privoščiti, zanj lahko zaprosite po sistemu brezplačne pravne pomoči. V določenih primerih (kadar gre za hudo kaznivo dejanje ali kadar ste v priporu), vam mora odvetnika postaviti sodišče po uradni dolžnosti. Imate pravico do obrambe, vendar pa se ne zahteva, da jo izvajate (lahko se zagovarjate z molkom), niti vam ni treba odgovarjati na vprašanja. Na noben način vas ne smejo prisiliti k priznanju. V sodnih postopkih imate pravico uporabljati svoj jezik in pravico do sodnega tolmača. Sodišče mora natančno in v celoti ugotoviti dejstva in z enako pozornostjo preučiti vse oprostilne in obremenilne dokaze. Imate pravico do pritožbe na odločitev sodišča. V postopkih zaradi prekrška imate enake pravice kot v sodnih postopkih, kot so pošten postopek, pravica do obrambe, pravica do pritožbe, nediskriminacija.

Pravice, ki jih imate kot obdolženec_ka v kazenskih postopkih, so določene v Zakonu o kazenskem postopku (Ur. l. RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US in 65/16 – odl. US). Pravice, ki jih imate v postopkih zaradi prekrškov, pa so urejene v Zakonu o prekrških

(Ur. l. RS, št. 29/11 – uradno prečiščeno besedilo, 21/13, 111/13, 74/14 – odl. US, 92/14 – odl. US, 32/16 in 15/17 – odl. US).

Prav tako imate **pravico do učinkovite zaščite v primeru kršenja vaših pravic do fizične, psihične in spolne nedotakljivosti**. Državni organi so vas dolžni zaščititi pred nasilnimi zvodniki, strankami in vsemi drugimi posameznimi osebami ali skupinami. Kaj delate, s čim se preživljate ne sme biti razlog, da vas kakorkoli drugače obravnavajo. V primeru kršenja vaših pravic morajo pristojni organi izvesti učinkovite preiskave, v katerih imate pravico sodelovati. Državni organi morajo z vami ravnati spoštljivo, brez predsodkov. Kot žrtev kaznivega dejanja imate določene pravice, ki so urejene z Zakonom o kazenskem postopku.

Imate pravico do udeležbe v postopku kot oškodovana oseba, pravico do obveščanja s strani državnega tožilca in pravico, da v postopku sodelujete prek pooblaščenca ali odvetnika. Če ste bili žrtev nasilja, lahko ob vas v sodnem postopku sodeluje tudi druga oseba, ki ji zaupate. Če vam je s kaznivim dejanjem nastala škoda, imate pravico do odškodnine. Če v postopku sodelujete kot priča, lahko zahtevate, da se

zaščiti vašo identiteto s pomočjo zaščitnih ukrepov, določenih v 240. a členu Zakona o kazenskem postopku in po Zakonu o zaščiti prič (Ur. l. RS, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 117/06 – ZDoh-2 in 110/07).

Policija je ustanovila posebne **enote za zaščito ogroženih oseb**, ki v primeru ogroženosti prič lahko izvajajo nujne zaščitne ukrepe: svetovanje, tehnično varovanje oseb oziroma bivališča, fizično varovanje oseb oziroma bivališča, ali organizirajo začasno preselitev oseb. Pomoč zaščitnim osebam lahko zajema: prirejene dokumente, onemogočenje posredovanja osebnih podatkov in nadzor poizvedb po evidencah, prikritje identitete za potrebe sodnega postopka, spremembo identitete, uporabo video-konference in telefonske konference, ekonomsko in socialno podporo in podobno.

Pravico do sodnega varstva imate tudi v primeru **diskriminacije**, na primer, če nekdo za vas noče opravljati storitve na področju zdravstva, dela, izobraževanja, stanovanj, ker se ukvarjate s prostitucijo. Diskriminacija je prepovedana v 14. členu Ustave RS (»Vsi so pred zakonom enaki...«), v Zakonu o varstvu pred diskriminacijo, prepovedana pa je tudi

s 131. členom Kazenskega zakonika, ki prepoveduje kršitev enakopravnosti.

Imate **pravico do varstva zasebnega in družinskega življenja**. To pomeni, da se vam ne sme omejiti starševskih pravic le na podlagi dejstva, da se ukvarjate s prostitucijo, niti omejevati osebnih svobode in dostojanstva.

Imate **pravico do ustanavljanja združenj** zavoljo zagovarjanja lastnih pravic, varuje vas tudi pravica do svobode izražanja.

Na koga se lahko obrnem?

V Sloveniji ne obstaja organizacija, ki bi združevala osebe, ki se ukvarjajo s prostitucijo, ali organizacija, ki bi se ukvarjala s pravicami seksualnih delavk_cev.

Deluje pa več organizacij, ki izvajajo programe za zmanjševanje tveganja za javno zdravje in izboljšanje kakovosti življenja idr., na katere se lahko obrnete tudi, če se ukvarjate s prostitucijo. Na navedenih naslovih lahko pridobite informacije in podporo glede zaščite vaših pravic, zaščite zdravja, zaščite pred nasiljem, ureditve statusa idr.

DRUŠTVO AMNESTY INTERNATIONAL SLOVENIJE

(kršitve človekovih pravic)

Naslov: Dunajska cesta 5, Ljubljana

Telefon: +386 1 426 93 77

E-mail: amnesty@amnesty.si

Splet: <http://www.amnesty.si/kontakt.html>

PRAVNO-INFORMACIJSKI CENTER – PIC

(pravna pomoč)

Naslov: Metelkova 6, Ljubljana

Telefon: +386 1 521 18 88

E-mail: pic@pic.si

Splet: <http://www.pic.si/>

DRUŠTVO LEGBITRA

(zagovorništvo človekovih pravic LGBT oseb, HIV preventiva idr.)

Naslov: Trubarjeva 76a, Ljubljana

Telefon: + 386 01 430 51 44

E-mail: info@legebitra.si

Splet: <http://www.legebitra.si/>

ZAVOD TRANSFEMINISTIČNA INICIATIVA TRANSAKCIJA

(informiranje o transspolnih tematikah in podpora transspolnim osebam)

E-mail: transakcijaslo@gmail.com

Splet: <http://www.transakcija.si/>

KLINIKA ZA INFEKCIJSKE BOLEZNI IN VROČINSKA STANJA

(anonimno testiranje na okužbo z virusi HIV, hepatitis B in hepatitis C)

Naslov: Japljeva 2, 1000 Ljubljana

Telefon: +386 1 522 37 10, +386 1 522 42 10,
+386 1 522 21 10

Splet: https://www.kclj.si/index.php?dir=/pacienti_in_obiskovalci/klinike_in_odd-elki/klinika_za_infekcijske_bolezni_in_vrocinska_stanja

DROGART (zmanjševanje tveganj, povezanih z uporabo drog in alkohola)

Naslov: Prečna ulica 6, Ljubljana

Telefon: +386 41 730 800, +386 59 047 271,
+386 1 439 7270

E-mail: info@drogart.org

Splet: <http://www.drogart.org>

DELAVSKA SVETOVALNICA (varstvo delavskih, socialnih in statusnih pravic ranljivih skupin, kot so migranti, begunci in prosilci za azil)

Naslov: Dalmatinova 4, Ljubljana

Telefon: +386 1 43 41 210, +386 1 43 41 293,
080 14 34

E-mail: info@delavskasvetovalnica.si

Splet: <http://www.delavskasvetovalnica.si>

DRUŠTVO KLJUČ (pomoč žrtvam trgovine z ljudmi)

Naslov: p.p. 1646 – 1001 Ljubljana

Telefon: 080 17 22

E-mail: info@drustvo-kljuc.si

Splet: <http://www.drustvo-kljuc.si/>

DRUŠTVO SOS TELEFON ZA ŽENSKÉ IN OTROKE – ŽRTVE NASILJA (pomoč žrtvam nasilja)

Naslov: p. p. 2726, 1001 Ljubljana

Telefon: 080 11 55, +386 1 544 35 13,

+386 1 544 35 14

E-mail: drustvo-sos@drustvo-sos.si

Splet: <http://www.drustvo-sos.si>

DRUŠTVO ZA NENASILNO KOMUNIKACIJO (pomoč storilcem in žrtvam nasilja)

Telefon - LJUBLJANA: +386 1 4344 822,

+386 31 770 120, +386 51 332 776,

+386 30 423 424

E-mail: info@drustvo-dnk.si

Telefon - ENOTA KOPER: +386 5 6393 170,

+386 31 546 098

E-mail: dnk.koper@siol.net

Telefon - VARNA HIŠA: +386 31 736 726

E-mail: vh.dnk@siol.net

Splet: <http://www.drustvo-dnk.si/>

V primeru kršenja pravic in diskriminacije se lahko obrnete tudi na druge neodvisne institucije za varstvo človekovih pravic v Sloveniji:

- ▶ **Varuh človekovih pravic RS** (ombudsman) s svojim delovanjem omejuje samovoljo oblasti pri poseganju v človekove pravice in temeljne svoboščine. Več na: <http://www.varuh-rs.si/>.
- ▶ **Zagovornik načela enakosti** obravnava vaše pobude oziroma pritožbe s primeri domnevne diskriminacije. Več na: <http://www.zagovornik.gov.si/>.

Združenja za pravice seksualnih delavk_cev po Evropi in svetu

V Evropi delujeta dve organizaciji za zaščito pravic seksualnih delavk_cev, ki sestojita iz vodstva in članstva. Njihovi cilji vključujejo zaščito seksualnih delavk_cev pred nasiljem in stigmatizacijo, zavzemanje za nekaznovanje in dekriminalizacijo seksualnega dela in opolnomočenje seksualnih delavk_cev za aktivno udeležbo v razpravah, ki neposredno vplivajo na njihova življenja in zdravje. Na njihovi spletni strani lahko najdete uporabne informacije, lahko pa se tudi vključite v njihovo delovanje.

- ▶ International Committee on the Rights of Sex Workers in Europe (ICRSE) je mreža organizacij, ki ščitijo pravice seksualnih delavk_cev v Evropi. Več na: <http://www.sexworkereurope.org/>.
- ▶ Sex Workers' Rights Advocacy Network (SWAN) je mreža organizacij in skupin civilne družbe za zaščito pravic seksualnih delavk_cev v Srednji in Vzhodni Evropi ter Srednji Aziji. Več na <http://www.swannet.org/en>.

Članice SWAN so organizacije v regiji, ki se ukvarjajo z varstvom pravic seksualnih delavk in delavcev oziroma izvajajo programe na področju javnega zdravja za zmanjšanje škode in izboljšanje kakovosti življenja. To so: Udruženje PROI, Bosna in Hercegovina (<http://proi.ba/bs/>), Juventas, Črna Gora (<http://www.juventas.co.me/index.php/me/>), STAR-STAR, Makedonija (http://starsexwork.org/?page_id=9&lang=en), Healthy Options Project Skopje (HOPS), Makedonija (<http://www.hops.org.mk/en>), PREVENT, Srbija (<http://prevent.org.rs/>), JAZAS - Asocijacija za borbu protiv side, Srbija (<http://www.jazas.net/onama.html#>), Sloboda Prava, Srbija (<http://swannet.org/en/members/sloboda-pravaequal-rights>).

Na globalni ravni deluje Global Network of Sex Work Projects (NSWP), svetovna organizacija, ki vključuje lokalne, nacionalne ali regionalne organizacije, ki povezujejo seksualne delavke_ce in njihove mreže v petih regijah: Afrika, Azija in Pacifik, Evropa, Južna Amerika in Severna Amerika ter na Karibih. Več na: <http://www.nswp.org/>.

Kakšne so vaše pravice? Informacije za seksualne delavke_ce

Mojca Pajnik, Ivana Radačić, Neža Kogovšek Šalamon, Mojca Freljih, Emanuela Fabijan

Besedilo je nastalo v okviru raziskovalnega projekta »Primerjava režimov prostitucije na Hrvaškem in v Sloveniji: preseganje izključevanja in zagotavljanje človekovih pravic«.

<http://www.prostitution-crosslo.com/>

Oblikovanje: Vasja Ris Lebarič

Tisk: Plusbiro

Naklada: 100 izvodov, prva izdaja

Izid je omogočil: Independent Social Research Foundation, London

Izdajateljja:

Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije
Metelkova 6
SI-1000 Ljubljana

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Trg Marka Marulića 19
HR-1000 Zagreb

Maj 2017